

Joodse kinderen in kamp Vught

DOCENTENHANDLEIDING

versie 2.0, april 2009

Bijlage bij Les 1 - Biografieën van Ernst, Kitty, Lotty en Koos

Hier vindt u de persoonlijke verhalen die horen bij de korte documentaire en het lesmateriaal. Bedoeld ter ondersteuning van docentmateriaal, niet voor de leerlingen. Zie ook de website: "Persoonlijke verhalen" voor de feitelijkheden rondom alle geportretteerden op de dvd.

Ernst Verduin (geboren op 22 juni 1927) was een tiener in de oorlogsjaren. Zijn 15^e tot en met zijn 17^e bracht hij door in een concentratiekamp. In de jaren daarvoor, tot aan 1943, ondervond hij aan den lijve de effecten van de toenemende anti-joodse maatregelen. Ernst herinnert zich hoe akelig hij het vond om de ster te moeten dragen. De grootste schok was dat hij van school af moest. Het gezin Verduin had voor elk gezinslid de onderduik al geheel voorbereid; voor vader, moeder, Ernst en zijn oudere zus Wanda. Tot ze thuis werden opgepakt.

Kamp Vught was nog deels in opbouw toen zij er binnenkwamen. Het harde kampleven bestond uit beschimmeld eten en het gebruik van geweld door de SS'ers: slaan, schoppen en schelden. Het beruchte Kindertransport van begin juni 1943 is Ernst bespaard gebleven doordat hij doodziek op de ziekenzaal lag. Men dacht dat hij die nacht zou sterven. In september 1943 moest hij samen met zijn zus Wanda alsnog weg, naar Westerbork. De hele nacht voor vertrek hebben broer en zus met hun moeder gepraat, over allerlei zaken van het leven. Die herinnering is hem heel dierbaar. Vanuit Westerbork werden ze naar Auschwitz gedeporteerd. Daar heeft Ernst bewust afscheid genomen van Wanda. Alleen zijn moeder overleefde net als Ernst de oorlog.

Kitty Wurms (geboren op 4 oktober 1923), vier jaar ouder dan Ernst Verduin, had twee jongere zusjes: Eva en Judith. In 1943, toen ze naar Vught moesten, was Kitty 19, Eva 15 en Judith 10. Het gezin Wurms werd bij een razzia opgepakt door Nederlandse politiemannen. Dit feit heeft Kitty zeer geraakt. Evenals de foutieve verwachtingen van toen. Geruchten over de massale moord op joden werden thuis als Engelse propaganda afgedaan. Niemand kon zich er een voorstelling van maken. Maar dat ze nooit meer iets hoorden van diegenen die als eerder weg waren gebracht, dat was toch een heel slecht teken...

In Vught werden alle gezinnen opgesplitst, mannen en vrouwen moesten uiteen en kinderen werden op leeftijd ingedeeld. Kitty zat samen met haar moeder in een barak. Ze herinnert zich de wanhoop en verslagenheid. Maar ook de behoefte om de anderen te zien. Met haar vader had ze via via de afspraak gemaakt dat hij tijdens het appèl een witte zakdoek goed zichtbaar zou dragen. Dan wisten ze, voor heel even, waar hij was.

Bij het kindertransport moesten Judith, Eva en haar moeder mee. Op het laatste moment lukte het Eva in Vught te houden, omdat ze een paar dagen later 16 zou worden. Ze namen

afscheid van Judith en moeder. Kitty zag dat ze opgejaagd door honden de trein in gingen - een traumatisch beeld. Eva, haar vader en zij zelf moesten op een later moment naar Auschwitz. Kitty keerde als enige overlevende van het gezin in november 1945 terug in Nederland.

Lotty Veffler, (geboren op 10 juli 1921), de oudste van deze jongeren. Zij had een zeven jaar jonger zusje; Carla. Lotty was diamantbewerker van beroep, net als haar vader. Bij haar thuis geloofde niemand in de gevaren van de toenemende jodenvervolging. Ze dachten dat de oorlog snel voorbij zou zijn. Tot de dag van de arrestatie. Eerst werd alleen Lotty opgepakt, maar diezelfde dag volgde de rest ook. Zelfs toen probeerde haar moeder nog de moederin te houden: 'Zo lang we maar elkaar blijven, komt het vast wel goed.'

De aankomst in Vught nam voor Lotty alle adem weg. Het was of de weg vanaf het station, een laan met bomen, hen aan het oog van de wereld onttrok. De duisternis in Kamp Vught, waar het eten, de bewaaksters en de appels met het eindeloze tellen rampzalig waren. Maar gelukkig kon ze samen met haar moeder en zusje blijven, in hun hoekje, in één stapelbed. Totdat begin juni het kindertransport werd aangekondigd. Carla was nog onder de 16 en moest dus mee, samen met moeder. Haar ouders besloten dat vader ook mee ging, en dat Lotty in Vught zou blijven. 'Dan is er tenmiste iemand als we terug komen', volgens moeder. Lotty vond het vreselijk, ze wilde ook mee, huilde en schreeuwde. Toen de andere drie vertrokken wilde Lotty afscheid nemen bij de trein. Voor haar eigen bestwil werd ze tegengehouden door andere kampbewoners, die bang waren dat ze alsnog mee zou gaan. Een jaar na haar ouders en zusje, die vijf dagen na vertrek uit Vught in Sobibor zouden worden vermoord, werd Lotty gedeporteerd naar Auschwitz. Ze overleefde dertien kampen.

Koos Valk is de jongste van de vier. Hij was net 9 geworden toen hij met zijn ouders en broertjes en zusjes in kamp Vught werd vastgezet. Hij had een kinderlijke verwachting over het kamp. Hij dacht veel buiten in het zand te spelen en nam opgetogen zijn gloednieuwe zandvormpjes en schepje mee. De deceptie was immens. Zijn herinneringen maken duidelijk hoe een kind in Vught was overgeleverd aan verwarring, chaos, verlatenheid en angst. Gescheiden van je ouders, van broertjes en zusjes, met allemaal nieuwe kinderen om je heen, op zoek naar houvast temidden van alles wat vreemd is: andere kleren, een harde brits, vreemd eten. Dat alles in een kamp waar bewakers met geweren op wachttorens staan, geweren die ze ook echt gebruiken als je zou willen ontsnappen.

Koos vond enige houvast terug in zijn broer Ben, die hij een aantal malen trof. Zo ook op de ziekenzaal waar ze elkaar eerst niet eens herkenden - zo ziek en vermagerd waren ze. Na een maand in Kamp Vught werd het gezin Valk in mei 1943 overgebracht naar Kamp Westerbork, en ruim een jaar later naar Theresienstadt. Het gehele gezin overleefde. Koos draagt veel woede met zich mee, en is deels nog altijd het kind dat in de kampen dacht: "Wacht maar, als ik later groot ben..."